

PROSTOŚĆ (60) sb f

Oba o jasne.

sg N prostość (5). ◇ G prostości (16). ◇ D prostości (2). ◇ A prostość (5). ◇ I prostością (2). ◇ L prostości (27). ◇ V prostości (1). ◇ pl D prostości(a)m (2).

Sł stp, Cn notuje (też s.v. prost), Linde XVI (trzy z niżej notowanych przykładów) – XVII w.

1. *Ułożenie, pozycja w linii prostej; rectitudo Cn (2) : Ale łznur bez prostości nie może być modłą/ Iedno proftym powrofkem ábo nicią podłą KlonWor 66, 66.*

2. *Szczeróść, prawóść, uczciwość; simplicitas HistAl, Vulg, Cn; rectitudo PolAnt; bonitas morum Cn (26) : A iáko dziecińftwo kocha fie w prostości/ záfię gdy będzie ktho młodzieńcem/ kocha fie w fmiáłości y w roľpuftności HistAl K3v; WujNT 2.Cor 9/11.*

prostość czyja [w tym: pron poss (4), G sb (1)] (5): O iákożbyfmy my byli ludźmi łzczęfliwemi/ gdyby on rząd Páftherfki nie był odmieniony/ ále łtárożytna oná łlug kołcielnych prostość/ wierność/ wkładność y pilność/ zołtálá nienárułzona. RejPosRozpr c3v. Cf Wyrażenia przyimkowe.

W połączeniach szeregowych (2): Ale zá połtępkem czáfu włzytki łprawy łczyrości/ wkładności y prostości łtárádawney zniłzczáły RejPosRozpr c3v, c3v.

Szereg: »prostość a (i) niewinność« (2): Włzytkie do Polłki przyłzły tu wykręty/ Gdy fię v Gdańfká ziałwily okręty/ Prostość oyczyłta y niewinność oná/ Iełt przewierzgniona. KlonFlis C4. Cf Wyrażenia przyimkowe.

Wyrażenia przyimkowe: »w prostości« = in simplicitate Vulg; in rectitudine PolAnt (17): A máiąc roźne dáry/ wedle łálki ktora nam iełt dána: [...] bądź kto vczy w náuce/ kto nápomina w nápominániu/ kto vżycza w prostości WujNT Rom 12/8.

~ w prostości czyjej [= sw(oj)ej] (4): Abowiem ia w prostości łwey trwam oczekawáiąc podánia miłofierney ręki twoiey RejPs 62v; Lepłfy ubogi kthory chodzi w prostości łwoiey/ niłzi bogáty na drogach złych. Leop Prov 28/6; OrzRozm D2; RejPos 289.

w prostości czyjej [= względem kogo] (2): CzechEp 208; Abowiem táć iełt pochwałá náłzá [...]; iź w prostości y łzczerości Bożey [in simplicitate cordis et sinceritate Dei]/ á nie w mądrości ciełefney/ ále w łálce Bożey obcowáliłmy ná tym łwiecie WujNT 2.Cor 1/12.

W przeciwstawieniu: »w prostości ... w mądrości« (2): A iáko też Páweł ł. dokłáda/ czynili to w prostości y łczyrości Bożey/ á nie w mądrości ciełefney. CzechEp 208; WujNT 2.Cor 1/12.

Wyrażenie: »w prostości ducha« (2): Bo on [Kóściół łwięty] iedno tego chce/ áby káždy w prostości duchá chwálił Páná Bogá. LubPs A5v; NiemObr 26.

Szeregi: »w prostości a w niewinności« (1): á iź onę mądrość ich [mędrków] miał [Pan] hoynie roźláć przez Duchá łwego s. miedzy máłuczkie á miedzy proftaki/ ktorzy w prostości á w niewinności łercá łwego/ vwierzyli mocnie łwięty m obietnicám iego RejPos 235v.

»w pokorze i (a) w prostości« (2): Wiárá nie ma być zmyłom áni rozumowi poddána: ále oná ma rołkázowác/ á my iey być połtułzni w pokorze á w prostości. WujNT 525, 161 marg.

»w prostości i (a) (w) szczyrości« = in simplicitate et sinceritate Vulg (3): tylko on [Pan] w prostości á w łczyrości łerce połtánowane człowieká wierneho á cnotliwego/ á ktory wiernie á niewykrętnie łtoi przy łwiętych łłowiech iego/ to on bogáty m zowie RejAp 42v; CzechEp 208; WujNT 2.Cor 1/12.

Cf *W przen.* ~

»w prostości« = w funkcji przydawki: *szczerzy* (1): Abowiem ty kiedy baczyłz/ prawe fercze w proftołci Nie zawarles hoyney ręki/ każdemu fwey miłości *RejJóz* C4.

W przen (8) : Nogá moiá łtánełá w proftołci/ á przetoż w zborzech będę błogofławił Páná. *BibRadz Ps* 26[25]/12.

Wyrażenia: »prostota serca« (1): Gdyż on [*Pan*] w proftołci ferczá vpáthruie/ y myfli/ y fpráwy káždego. *RejZwierc* 195v.

»w prostoci serca; z serdecznej prostoci« = *serdecznie; cum (a. in) simplicitate cordis Vulg* (5;1): A tedy będę wyznawał s ferdeczney proftołci/ Ześ ty mnye obyáwił łády twych fpráwyedliwości *LubPs* aa4v; Iuż fpráwyedliwi imyę thwe wyznáya/ Kthorzy w proftołci ferc fwoich myeśfkáya *LubPs* ee2v; *Leop Act* 2/46; *RejPos* 235v; Spráwiedliwy człowiek ktory chodzi w proftołci fercá fwego *KolakSzczeńł* B4; *WujNT Eph* 6/5.

3. *Względnie niski poziom umysłowy, wynikły z braku wykształcenia lub z cech osobistych [w tym: czyja (15); G sb i pron (9), pron poss (6)] (19)* : *RejKupSekl* a3v; *BibRadz* I 4b marg; o święta proftołci Oycow náłzych miłych/ iáko wielkie fkárby madrości fye zamykáia w tobie *OrzRozm Ev*, D2v, Iv, I2; wiedli j námawiáli [*przyjaciele*] mię do tego ábych ie [*książki*] miedzy ludzie wydał/ z czego gdym fye ździérał/ wymawiáiac fye proftołcia fwoia/ y tém/ że nie będąc w żadney náuce ćwiczóny/ nie ieftem do tego fpofołny [...]/ tém mi dokuczáli *Strum* A3v.

[*W przeciwstawieniu*: »prostota ... umiejetnośc«: a lepsza też iefł niłka, fpokoyna proftota; niźli nadęta niepokoyna vmiejetnośc. *HerbOdpow* [F]4.]

Szeregi: »prostota i głupstwo« (1): Pytałby kto czemu fie teraz národziło ludzi fprofnych/ złych/ á zuchwałych zábiyakow/ odpowedyzyc to záprawdę musim/ że też proftoci y głupftwa nyemáło/ y owfłem dołic nároflo. *GliczKsiąż* I3.

»prostota i niedochcipnośc« (1): Zeć to dla tego czinie Folguyącz proftociam y niedochcipnościam wałfjm/ aby náproftnieyfy Człowiek mógł wyrozumiec wolá Bożą *RejKupSekl* a3.

»prostota a nikczemnośc« (1): Gdzye nye odfyła tu do rzemyęsnikow/ dla proftoci á nikczemności ich/ ále do tych ktorzy náuki wfłoby máya *GliczKsiąż* G8v.

Wyrażenie przyimkowe: »w prostoci« (1): W tey tedy wielebney proftoci przodkowie náłzy y Krześcijánmi zołtáli/ y Korony Krolewfkiey dołtáli *OrzRozm* D2v; [lepiej mnie iefł wprostolczy moiey zwikley náboźnie bogu fluzic/ niźly dopiero wnic náwifokolzc dołkonálołci/ á być ná vmyfzle rozerwana *JanKoszŻyw* H3v, H3v].

W przen (1) :

Wyrażenie: »z prostoci serca« (1): Rzekł k niemu [*Abimelechowi*] Pan/ ia wiem żeś to vczynił s proftoci fercá twoiego *BielKron* 12v.

a. *Naiwnośc, łatwowiernośc* (1) : *BierEz* L3v; Wfłyfcy widząc proftota mą mną fie pošmyewáli *LubPs* Fv.

Wyrażenia przyimkowe: »z prostoci« (2): Co gdy ludzie prości fłylzá/ mowia z proftoci fwey/ wierę práwi dobrzy vczy then kładz. *SarnUzn* H4. Cf *W przen.*

»w prostości« (2): Pátrzy [złóściwy] oczymá fwymi człeká vbogyego/ Iákoby go pochłanáł tu w proftości yego *LubPs C2v; RejAp 2v*.

W przeni (2) :

Wyrażenie: »z prostości serca« (2): *CzechRozm 223v*; chociaż drudzy z proftości fercá/ nie czuiąc fię/ Antychryftowi drogę w wielu rzeczách fláli *CzechEp 36*.

4. *Jasność, zrozumiałość, niekunsztowność tekstów; o Piśmie Św.: przekazywanie prawd podstawowych; simplicitas HistAl, Cn (9)* : Piżę s proftá/ proftości prawdá potrzebuie *StryjWjaz A3*.

prostosc czego (6): Bierz rádę od przypowieści/ Nie potępiay ich proftości. *BierEz H2; WujJudConf 85v; CzechEp 68; NiemObr 132*; bo ci [prokuratorzy] subtelnie/ á ku fwey rzeczy práwá wykładác vmieią/ áby proftość práwá/ chytróścią wynicowáli. *GórnRozm Fv; WujNT ktv*.

I sg w funkcji okolicznika sposobu: »prostością« = *prosto* (1): náuki wimownoći fie nie vczemy/ ále proftoćią [simplicitate] kthorey vzywamy kthora nas klámác nie dopużcza wżytko powiádamy *HistAl I7*.

Wyrażenie: »szczyra prostosc« (1): Aleć ták muśi być/ gdy kto puściwży fzczyrą proftość iálnego textu/ á głośno brzmiącego flowá Bożego mowę/ woli fię zá wifze omylne filozowfkie/ ná fwe złe chwytać. *CzechEp 68*.

Szereg: »prawda a prostosc« (1): Lecz my ná prawdzie á proftości flowá Bożego przeftawiając powiędamy/ iż [...] *WujJudConf 85v*.

Wyrażenie przyimkowe: »w prostoci« (1): Witołd rzekł iż ia wolę kto mowi po proftu/ A w proftości nie chybia fwiętey prawdy moftu *StryjKron 567*.

5. *Ubóstwo, skromny tryb życia [czyja]* (1) : á iefliże fnámi chcefz wálczyć/ proftoći [simplicitatem] nálfzey żadnym obyczáiem nie opuścimy. *HistAl I*.

6. *Wyrażenie przyimkowe*: »w serdecznej prostoci« = *prawdopodobnie: bardzo* (1) : Ponížonem yeft moy Pánye w ferdeczney proftości *LubPs bb4*.

*** *Bez wystarczającego kontekstu* (2) : *Simplicitas. Eynfeltickeyt. Proftośc. Mymer*¹ 34; *Rectitudo, Proftość. Mącz 348d*.

Synonimy cf PROSTOTA.

Cf **NIEPROSTOŚĆ, PROSTOTA**